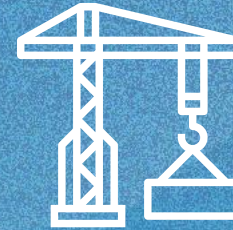




LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ

Šešėlinės ekonomikos mažinimo
trijuose sektoriuose koncepcijos

STATYBOS



PREKYBA AUTOMOBILIAIS/JŲ DALIMIS



PREKYBA MĖSOS PRODUKTAIS
(TURGAVIETĖS)





LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ

Statybininko ID priemonės diegimo Lietuvoje koncepcija

Šešėlinės ekonomikos mažinimas

PROBLEMA ir susijusi informacija

Statybos - viena iš didžiausių šešėliu pasižyminčių veiklų Lietuvoje

- Skirtingais šalies institucijų vertinimais, neapkaitoma 500 – 700 mln. Eur pajamų
- Apie 26 proc. mokesčių mokėtojų vertinami kaip rizikingi
- VDU mažesnis už bendrą viso ūkio ir daugumos kitų veiklų
- Mažesnę už MMA darbo užmokestį gauna 19 proc. dirbančiųjų

Dažniausi piknaudžiavimai:

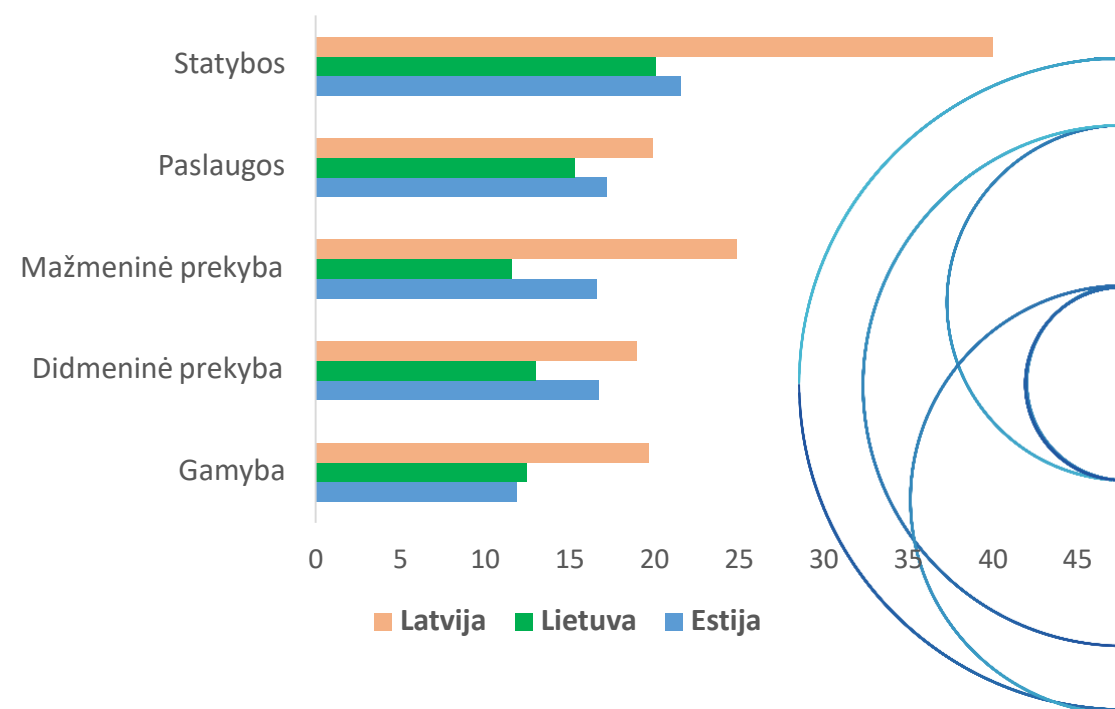
- Neapskaitytas/neteisingai apskaitytas/nelegalus darbas.
- Pajamų neapskaitymas ir nedeklaruojami objektai
- Nedeklaruojamos pajamos pagal verslo liudijimus
- Nepagrįstas sąnaudų ir PVM atskaitos didinimas

Lietuvoje šešėlis labiausiai paplitęs sandoriuose tarp fizinio asmens ir namų ūkio

(Baltic Journal of Economics, 2016; C.C. Williams, I.A. Horodnic)

Statybose - penktadalis viso „šešėlio“

Ekonomikos sektoriuose šešėlinės ekonomikos dalis, vidutiniškai 2013-2015 m., proc.



Lietuvoje yra apie 95 tūkst. darbuotojų statybų sektoriuje

Statybų srityje apie 25 tūkst. dirba su verslo liudijimais, apie 14 tūkst. pagal pažymą

Norvegijos ir Švedijos praktika ir patirtis

Dėl statybininko ID priemonės

Norvegija

Statybininko ID kortelė **privaloma** - įstatymu, taikoma visiems. Esminis tikslas - susieti darbuotoją su kompanija (identifikacija)

Statybininko ID kortelė **nesusieta su laiko apskaita** (tik galvoja, kad to reikėtų)

Statybininko ID kortelė **nesusieta su kompetencijomis**

Pagrindinis **vaidmuo** procese - **Darbo inspekcijai**
➤ Mokesčių inspekcijos vaidmuo - nedidelis, nes ne grynai fiskalinė priemonė

Švedija

Statybininko ID kortelė **nereglamentuota įstatymu, neprivaloma**

Įstatymu numatyta **prievolė vesti laiko apskaitos žurnalus** (*general ledger*), statybose - tik el. žurnalai, taikoma visiems. Valstybė nekuria priemonių reikalavimui įgyvendinti, bet nustato reikalavimus žurnalams

Statybininko ID kortelėje **kompetencijos - savanoriškai**, kompetenciją tikrina akredituoti centrai

Pagrindinis **vaidmuo** procese - **Mokesčių inspekcijai** dėl privalomų laiko apskaitos žurnalų (fiskalinė priemonė)
➤ Darbo inspekcijos vaidmuo - nedidelis, nes ID kortelė neprivaloma

Norvegijos ir Švedijos praktika ir patirtis

Dėl statybininko ID priemonės

2

Norvegija

Nemano, kad statybininko ID galėtų būti susieta su privalomomis

kompetencijomis, tam nepritartų ir *EFTA*

Surveillance Authority

Nėra duomenų gavimo realiu laiku

ID kortelė statybų sektoriuje nuo 2008 m.,
valymo paslaugų srityje - nuo 2012 m.
(pastarojoje iniciatyva irgi iš soc. partnerių)

Švedija

Nesvarsto daryti privalomos
statybininko ID

Nėra duomenų gavimo realiu laiku. Tai
apsunkina procesą. Tačiau mokesčių
inspekcijai įstatymu suteikta teisė vykdyti
vietoje tikrinimus/apskaitos žurnalų poėmius
be įspėjimo

- Privaloma laiko paskaita pradėta pirmiau
restoranuose, skalbyklose, ir vėliau -
statybose
- Statybininko ID - pirmiausiai statybose,
bet pradeda ir į kitus sektorius eiti

Norvegijos ir Švedijos praktika ir patirtis

Dėl statybininko ID priemonės

3

Norvegija

„Oslo modelis“

- Oslo savivaldybėje kitoks modelis papildomai veikia
- ID kortelės stipriau susietos su kompetencijomis, kompetencijas pripažįsta regioninės valdžios centrai
 - Reikalavimas, kai statybos darbai - savivaldybei (jos objektuose)
 - Turėti nustatytą proc. (apie 50 proc.) kvalifikuotų darbininkų statybvietėje/projekte
 - Turėti nustatytą proc. (apie 10 proc.) profesinio mokymo mokinių
- Savivaldybė pati atlieka monitoringą realiu laiku (kada ir kur kas dirba, kokia darbuotojų struktūra)

SĖKMINGUMO PRIELAUDŲ ĮRODYMAI iš Suomijos

Sistema Suomijoje:

- **ID kortelė (atpažinimo kortelė) – privaloma**
- Privalomos kiekvienam statybų sektoriuje dirbančiam darbuotojui tuomet, jei statybų objekte yra daugiau darbdavių nei vienas
- Statybininko ID kortelės fizinis pavidalas nėra reglamentuotas (gali būti tiesiog atsispausdinta), bet joje privalo būti pažymėti šie duomenys: darbuotojo vardas, pavardė, gimimo data, mokesčių numeris ir darbdavio pavadinimas bei jo įmonės kodas.
- **Mokesčių inspekcija** išduoda darbuotojui mokesčių numerį (mokesčių numeris natūraliai suteikiamas visiems piliečiams, dėl užsieniečių – papildomos paraiškos ir procedūros)
- **Darbo saugos kortelė**, kuriai gauti būtinas sėkmingas mokymų baigimas – **neprivaloma (savanoriška)**

Privalomosios ID kortelės poveikio vertinimas atliktas Suomijoje

- Privalomosios ID kortelės priemonė per 18 mėn. padidino biudžeto pajamas 500 mln. eurų
- Atlyginimai statybų sektoriuje išaugo 9 proc., kai visas sektorius mažėjo
- Įstatyminė priemonė pripažinta efektyvia

Pasitarimo su Viešųjų pirkimų tarnyba, Konkurencijos Taryba, teisės ekspertais esminiai punktai

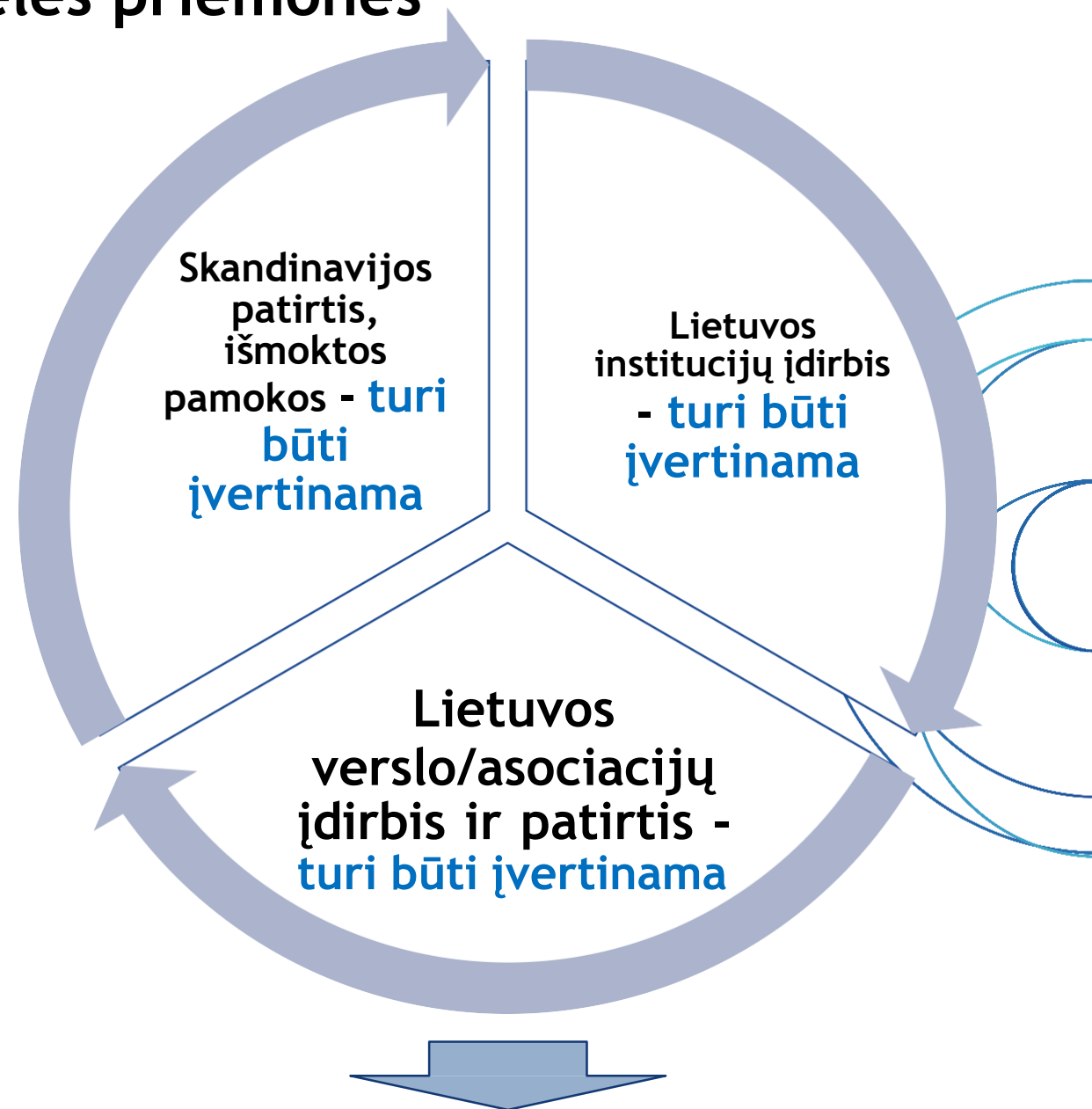
- Svarbu, ar priemonės įgyvendinimo modelis ir susijęs statybininko ID kortelių išdavimo procesas siejami su grynai ūkine veikla, ar su viešojo administravimo veikla: jeigu su viešojo administravimo veikla, tai turėtų atlikti viešoji institucija
- Kai kurie procesai gali būti deleguojami privačiam sektoriui užtikrinant, kad nekiltų ekonominių interesų konflikto rizika (kai subjektas, turintis verslo interesų, atlieka viešojo administravimo funkcijas)
- Paslaugos teikėjas (privačiame sektoriuje) turės būti parenkamas viešojo konkurso būdu
- Reikalavimai statybininko ID kortelei gauti negali būti pertekliniai
- Svarbu racionalus priemonės įsigaliojimo terminas
- Turi būti didelis dėmesys rizikos valdymui

Prielaidos dėl statybininko ID kortelės priemonės

Iniciatyva kyla iš
skaidraus verslo
(dėl skaidrumo, nesąžiningos
konkurencijos)

Iniciatyva kyla iš
**darbuotojų
profesinių sąjungų**
(dėl neteisingo atlyginimų
mokėjimo)

Iniciatyva kyla iš
valstybės institucijų
(dėl saugos, neteisingo
atlyginimų mokėjimo, mokesčių
slėpimo, nesąžiningos
konkurencijos, skaidrumo)



Pagal tai optimalus įgyvendinimo modelis

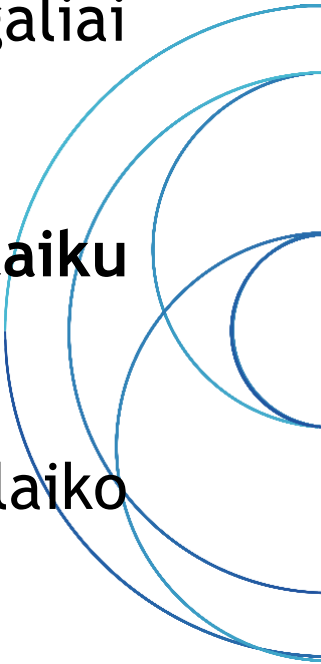
“Statybininko saugos ID kortelė”

Darbuotojo fizinis saugumas Finansinis saugumas Aplinkos saugumas Visuomenės saugumas



“Statybininko saugos ID kortelės” paskirtis

- **Asmens tapatybės ir darbdavio nustatymas bei užtikrinimas, kad kortelės turėtojas dirba legaliai (atitinkamai, operatyvus nelegaliai dirbančių ir „pašalinių“ asmenų objekte identifikavimas)**
- **Statybos objektų ir darbuotojų darbo vietos nustatymas realiu laiku panaikinant galimybę turėti „šešėlinius“ objektus**
- **Darbo laiko apskaita mažinant galimybes nedeklaruoti dalies darbo laiko ir darbo užmokesčio**
- **Prielaidos darbų saugos (ir aplinkos saugos) kontrolei (žinomi visi objektai, kurie gali būti inspektuojami; distancinė kontrolė, ar praveisti reikiami instruktažai, gauti visi leidimai)**



Kontrolės institucijų galimybė matyti
deklaruojamus objektus ir darbo laiko
apskaitą objekte nuotoliniu būdu

realiu laiku

- vienas iš svarbiausių
principų priemonės apimtyje



Siūlomos koncepcinės modelio detalės (1)

1 etapas: įsigalioja nuo **2020 rugsėjis**

Įpareigojimai įstatyminiu pagrindu

Kortelės turinys: Darbo forma:	ID kortelės privalomumas	Objekto deklaravimas	Darbo laiko apskaita	Dirbančiojo kompetencijų įrodymai: laisvanoriškas duomenų įkėlimas
Darbdaviai (samdomiems darbuotojams)	+	+	+	+
Savarankiškai dirbantieji (verslo liudijimai, pagal idv. pažymą)	+	+	Kai darbų paslauga teikiama namų ūkiui	+

Apskaita, bet ne kriterijus: pripažintų kompetencijų neturėjimas negali būti priežastimi negauti ID kortelės

Siūlomos koncepcinės modelio detalės (2)

2 etapas: įsigalioja nuo 2023 m.

☑ Dirbantieji su **pavojingais mechanizmais** bei **elektros darbais** – privalo turėti patvirtinančią kompetenciją ID kortelės sistemoje (kitais negali dirbti su pavojingais mechanizmais aikštelėje arba elektros darbų)

☑ Privalomas darbų saugos kurso išklausymo požymis ID kortelės sistemoje visiems

☑ Statybos darbams **viešuosiuose pirkimuose**:

- a) minimali % proporcija kvalifikuotų darbuotojų
- b) minimali % proporcija pameistrių

☑ Deklaruojamo statybų objekto ir darbo laiko apskaitos **susiejimas su LR triukšmo valdymo įstatymu**

Kompetencijas pripažįsta patvirtintos kompetetingos institucijos pagal nustatytą tvarką

- Triukšmo šaltinių valdytojai pranešimuose įrašo duomenis iš statybininko ID (kas objekte dirbs – ID nr.)
- Pranešimų dėl triukšmo ir statybininko ID sistemų sąsaja
- Diferencijuota bauda už triukšmą: didesnė, kai nebuvo pranešimo/statybininkai be ID, mažesnė – kai buvo pranešimas /statybininkai su ID

Siūlomos koncepcinės modelio detalės (3)

Praktinis SID kortelės sistemos įgyvendinimas:

- Įgyvendinančioji institucija/ **duomenų valdytoja**: SADM / Valstybinė darbo inspekcija
- **Programinė įranga**: statybininko ID informacinė sistema/registras kuriama/perkama (įsk. palaikymo paslaugas) įgyvendinant investicinį projektą biudžeto arba struktūrinių fondų lėšomis **viešo konkurso būdu**
- **Techninė įranga**: serveriai, duomenų saugykla - duomenų centre
- **Duomenų tvarkymas**: Statybininko ID registravimo/suteikimo ir kortelių administravimo (ID nr. išdavimo, kortelių išdavimo, duomenų perdavimas į SID IS ir pan.), bazinės objekto ir laiko apskaitos deklaravimo funkcionalumo paslaugos perkamos **viešo konkurso būdu**
- Privatus verslas kuria pagal poreikį kitas SID duomenų tvarkymo ir perdavimo į SID IS priemonės

PRIVALUMAI:

- Atitiktis esminiam reikalavimui, kad viešojo administravimo funkciją vykdo valstybės institucija
- Privataus verslo įtraukimas į priemonės įgyvendinimą
- Efektyvi integracija su kitomis valstybės informacinėmis sistemomis ir registrais

Techninės aplinkybės: valstybės informacinė sistema (IS) - statybininko ID IS

Statybininko ID:

- **registratorius**
- **kortelių išdavėjas**
- **objekto ir laiko apskaitos deklaravimo priemonės tiekėjas**

parenkamas **viešo pirkimo būdu** su techniniais reikalavimais kortelėms ir integravimo užtikrinimu duomenų perdavimui į valstybės IS (platformą)



Statybininko ID informacinė sistema

Valstybinėje darbo inspekcijoje

ID „kortelių“ modulis:

- kam išduota
- kada išduota
- SODRA informacija apie įdarbinimą
- profesinės kompetencijos
- su darbo sauga susijusi informacija

Veiklos modulis:

- kas, kur ir kiek laiko dirba

Kiti valstybės registrai ir IS

Kontroliuojančios institucijos turi prieigą on-line režime

Rinkos dalyviai neribojami siūlyti kitas priemones SID duomenų tvarkymui įmonėse, statybos objektuose ir duomenų perdavimui į SID IS



Kreipiamasi dėl ID suteikimo



Darbdaviai



Objektai ir darbo laiko apskaita



Savarankiškai dirbantys asmenys



Objekto deklaravimas

Nauda susijusiems rinkos dalyviams

Vartotojui

- Skaidrus statybos darbų sektorius
- Galima pamatyti statybos meistrų kompetencijas (jei pastarosios suvestos)
- Gali matyti užsakovo objekte kiek darbuotojų ir kada jie dirba (kada ateina, išeina), įskaitant konkrečiu momentu ir realiu laiku
- Potencialiai mažiau ginčų tarp užsakovo ir paslaugos teikėjo dėl darbo atlikimo fakto (įrašai sistemoje – darbo fakto įrodymai)

Samdomam darbuotojui

- Minimizuojamos galimybės priklausantį atlyginimą mokėti „vokeliuose“ ir netekti garantijų
- Teisingo apmokėjimo už darbą garantas: darbo laiko apskaita – atlikto darbo fakto įrodymas
- Daugiau saugumo ir geresnių sąlygų darbo vietoje
- Efektyvesnis savęs pozicionavimas prieš potencialų darbdavį (paskata suvesti turimas kompetencijas)

Valstybei

- Valstybės kontrolės institucijos greičiau ir tiksliau identifikuos: nesaugią ir pavojingą darbo aplinką darbuotojams (mažės nelaimingų atsitikimų darbe rizika) ir identifikuos mokesčių slėpimą
- Mažesnis šešėlis statybų sektoriuje leis padidinti viešąsias paslaugas
- Bus skatinamas kvalifikacijos įsigijimas, pameistrių įtraukimas
- Daugiau investicijų į skaidrią ekonomiką, didesnis BVP

Darbdaviui

- Padės greičiau rasti reikiamus darbuotojus pagal jų kompetenciją (jei pastarosios suvestos)
- Lengvai atpažinti savo darbuotojus
- Kontroliuojamas patekimas į statybos darbų aikštelę
- Sąžininga konkurencija statybų sektoriuje – visi veikia legaliai
- Personalo, darbų valdymas objektuose efektyvesnis, duomenys realiu laiku

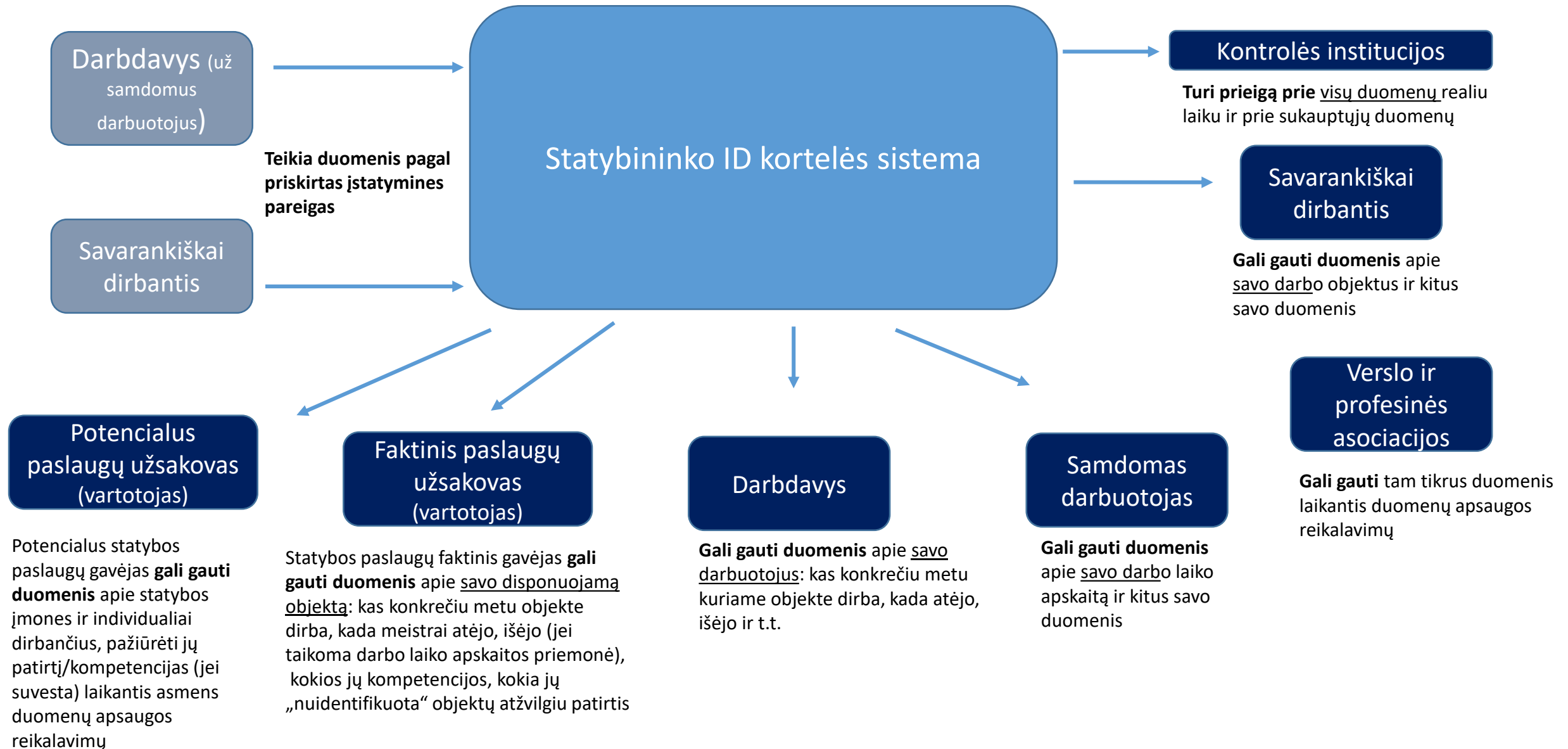
Savarankiškai dirbančiajam

- Efektyvesnis savęs pozicionavimas prieš potencialų paslaugų gavėją - klientą (ypač kai įvestos kompetencijos)
- Potencialiai mažiau ginčų su užsakovu dėl apmokėjimo už paslaugas (statybų objekto deklaravimas – vienas iš darbo fakto įrodymų)

Profesinėms sąjungoms, asociacijoms

- Saugesni (fiziškai, finansiškai, moraliai) darbuotojai
- Skaidrus ir atsakingo verslo užtikrinimas, „švari“ konkurencija
- Aiškiai matomi vystomi objektai, statybų sektoriaus darbuotojai, darbų organizatoriai (laikantis asmens duomenų apsaugos reikalavimų)

Visoms „sandorio šalims“ naudą teikianti statybininko ID informacinė sistema



Priemonių naudos ir kaštų balansas

Naudos potencialas

Lietuvos šėšelio dydžiai

Statybose – 1/5 šėšelio

Šėšelis iš viso 15-23 proc. BVP

Neapskaitytos verslo pajamos – apie 1,35 mlrd. eurų (kai šėšelis 15 proc. BVP)

Netektos valdžios pajamos – apie 400 mln. (mokesčių ir BVP santykis arti 1/3)

Suomijos įrodymų replikavimas

Suomijoje pajamos iš šėšelio per 18 mėn. nuo priemonės taikymo – 500 mln. eur

Suomijos ekonomika 5 k. didesnė, šėšelis 2 k. mažesnis nei Lietuvoje

Jei lydėtų Suomijos sėkmė, papildomos **pajamos iš šėšelio Lietuvoje per pusantrų metų būtų 200 mln. eurų**

Kaštai valstybės biudžetui

Potencialūs kaštai

Investicijos, preliminariais vertinimais, **0,5-1,5 mln. Eur*** į priemonės infrastruktūrą plus 130-260 tūkst. Eur kasmet palaikymui

*Darbo grupės dėl statybininko ID priemonės preliminarūs įverčiai



Keistini įstatymai

Įstatymo pavadinimas	Projekto derinimas ir pateikimas LRV
Lietuvos Respublikos statybos įstatymas	2019 m. III ketv.
Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos įstatymas	2019 m. III ketv.
Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas	2019 m. III ketv.
Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas	2019 m. III ketv.

Socialinių partnerių nuomonė dėl statybininko ID priemonės

Lietuvos Respublikos Trišalės tarybos 2019 m. gegužės 28 d. posėdyje buvo pristatyta statybininko ID priemonės diegimo Lietuvoje koncepcija ir buvo nutarta pritarti privalomos statybininko ID kortelės Lietuvoje įvedimo koncepcijai, o dėl priemonės įgyvendinimo – fiksuotos skirtingos nuomonės. Trišalė taryba atkreipė dėmesį, kad privalomos statybininko ID kortelės įvedimas turi nesudaryti išskirtinių sąlygų stambiam verslui ir kad ši priemonė neapsunkintų smulkaus ir vidutinio verslo bei paprašė įtraukti socialinius partnerius į privalomos statybininko ID kortelės įvedimo procesą Lietuvoje



LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ



TRANSPORTO PRIEMONIŲ SAVININKŲ APSKAITOS SISTEMOS KONCEPCIJA

Šešėlinės ekonomikos mažinimas

ŠEŠĖLINĖS EKONOMIKOS TRANSPORTO PRIEMONIŲ PREKYBOS SEKTORIJE PROBLEMATIKA (1)

Remiantis VMI Analizės, modeliavimo ir rizikos valdymo kompetencijų centro (i.MAMC – projektas finansuojamas Europos socialinio fondo lėšomis) ir KTU atliktu 2018 m. Lietuvos PVM atotrūkio vertinimu, **automobilių prekybos srityje PVM atotrūkis - trūkstama PVM suma - siekė 38 mln. eurų.**

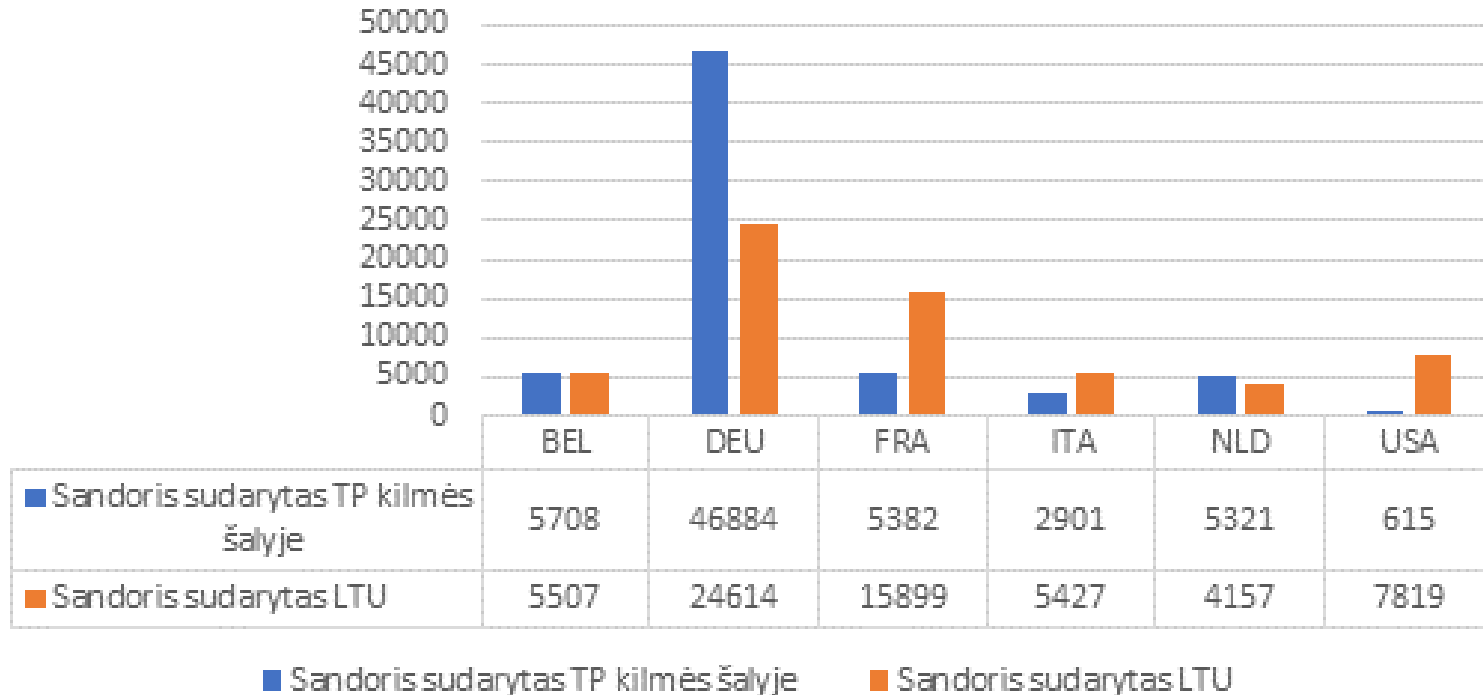
FNTT duomenimis, per 2017-2019 m. buvo pradėti **25 ikiteisminiai tyrimai** dėl neapskaitytos prekybos naudotais lengvaisiais automobiliais (nustatyta daugiau kaip 900 tūkst. eurų žala valstybės biudžetui, neįskaitant tęsiamų patikrinimų ir ikiteisminių tyrimų, kuriuose žala vis dar nustatoma, nes atliekami objektų tyrimai).

AKTUALI STATISTIKA

- 2018 m. pirmą kartą įregistruota daugiau nei 203 tūkst. lengvųjų automobilių, iš kurių **net 84 proc. sudaro naudotos transporto priemonės** (per 2019 m. I ketv. registruota 6135 automobiliais daugiau nei 2018 m. I ketv. naudotų transporto priemonių).
- Dažniausiai transporto priemonės įsigyjamos iš Vokietijos, Prancūzijos, Belgijos, Italijos, Olandijos ir JAV.
- Iš JAV į Lietuvos Respubliką 2018 m. importuotos 26 042 naudotos transporto priemonės (Eurostat duomenimis, tai sudaro 27 proc. viso importo iš JAV į ES; negautų pajamų dydis importuojant naudotus automobilius iš JAV siekia apie 30 mln. eurų per metus).

ŠEŠĖLINĖS EKONOMIKOS TRANSPORTO PRIEMONIŲ PREKYBOS SEKTORIUJE PROBLEMATIKA (2)

Iš užsienio įvežamų naudotų TP sandorių atlikimo vieta



„KAUFERIŲ“ PROBLEMATIKA

Kaufvertrag
über ein gebrauchtes Gegenstand

<u>Verkäufer</u>	<u>Käufer</u>
Vor- und Nachname _____	Vor- und Nachname _____
Straße + Haus-Nr. _____	Straße + Haus-Nr. _____
PLZ / Ort _____	PLZ / Ort _____
Telefon _____	Telefon _____
eMail _____	eMail _____
Ausweis-Nr. _____	Ausweis-Nr. _____

Didžioji dalis automobilių pirkimo – pardavimo sandorių Lietuvoje įvyksta atsiskaitant grynaisiais pinigais. Pirkėjai siekdami mažesnės kainos sutinka sutartyse nurodyti ne tikruosius automobilių pardavėjus (su kuriais atsiskaito grynaisiais), o pirminį, užsienyje registruotą, automobilio savininką. Atitinkamai mokesčių mokėtojai į mokesčių deklaracijas įrašo neteisingus duomenis, nuslėpdami tikrąsias gautas pajamas, nuo kurių nesumokami gyventojų pajamų ir pridėtinės vertės mokesčiai.

Transporto priemonę įgijus iš perpardavinėtojo sandoryje jis nėra fiksuojamas ir tokiu būdu perpardavinėtojas išvengia privalomų mokesčių mokėjimo, t. y. jo sandoriai pakliūva į „šešėlį“ (pvz., sudaromas įspūdis, kad sandoris vyksta tarp ES piliečio ir LR asmens klastojant ES išduotą pirkimo-pardavimo sutartį „Kauferį“), o pirkėjas dėl nežinojimo ar nesupratimo negali pasinaudoti CK numatytomis teisėmis (pvz., gauti teisingą informaciją apie įsigyjamą transporto priemonės galimus trūkumus).

LATVIJOS RESPUBLIKOS GEROJI PRAKTIKA (1)

Įregistravimas:

- Visos registruojamos M1 ir N1 kategorijų (ne senesnės nei 5 metų) transporto priemonės iki 15 dienų patenka į „karantiną“.
- Pagal sutartą procedūrą Latvijos „Regitra“ perduoda informaciją apie rizikingus asmenis ir transporto priemones mokesčių administratoriams, kurie tikrina sandorio teisėtumą.
 - *Tikrinimo laikotarpiu transporto priemonės parduoti negalima.*
- Transporto priemonė registruojama sulaukus teigiamų patikrinimo rezultatų.

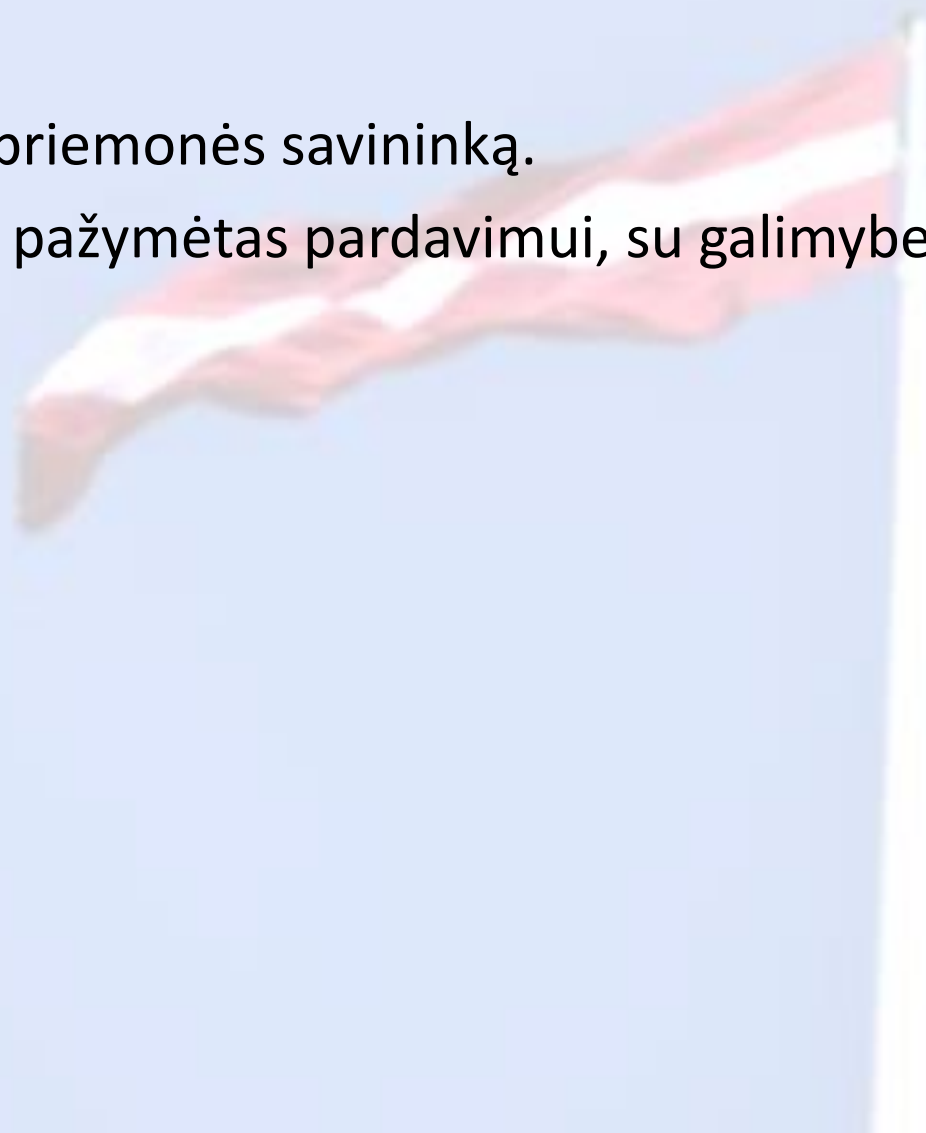
Duomenų keitimas (pirkimas-pardavimas Latvijoje):

- Pardavėjas išregistruoja transporto priemonę pardavimui.
 - *Patikrinama, ar išregistruojama transporto priemonė neturi įsiskolinimų ir apribojimų.*
- Pirkėjas nurodo, kokią transporto priemonę perka.
 - *Patikrinama, ar perkama transporto priemonė išregistruota pardavimui.*
- Pardavėjas patvirtina transporto priemonės savininko pasikeitimą.
 - *Pardavėjui nepatvirtinus pasikeitimo – nuosavybė nepasikeičia.*

LATVIJOS RESPUBLIKOS GEROJI PRAKTIKA (2)

Identifikuoti:

- Kiekvienos transporto priemonės savininką.
- Transporto priemones, pažymėtas pardavimui, su galimybe matyti jas viešai.



SIŪLOMI SPRENDIMAI ŠEŠĖLINEI EKONOMIKAI TRANSPORTO PRIEMONIŲ PREKYBOS SEKTORIJE MAŽINTI

KOKIE SIŪLOMI SPRENDIMAI?

1. Įtvirtinti privalomą transporto priemonės pirkimo – pardavimo sandorių deklaravimą, kuris užtikrintų, kad visi transporto priemonių įsigijimo sandoriai (kiekvienas transporto priemonės savininko pasikeitimo atvejis ar iš užsienio įvežtos transporto priemonės pardavimo tarpininkavimas) būtų privalomai deklaruojami Transporto priemonių savininkų apskaitos sistemoje (transporto priemonės savininkas nuosavybės teisę į transporto priemonę pirkėjui perleistų nuo sandoryje nurodyto ir pirkėjo patvirtinto momento).
2. Suteikti kontroliuojančioms institucijoms tiesioginę prieigą prie VĮ „Regitra“ Transporto priemonių savininkų apskaitos sistemoje tvarkomos sandorių informacijos ir skaitmenizuotų dokumentų.

KOKIE TEISĖS AKTŲ PROJEKTAI REIKALINGI?

- Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo pakeitimo projektas;
- Lietuvos Respublikos civilinio kodekso pakeitimo projektas;
- Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo projektas.

Nurodytus įstatymų projektus planuojama parengti, suderinti su suinteresuotomis institucijomis ir pateikti Vyriausybei 2019 m. III ketv.

KAŠTAI?

Siūlomos priemonės bus įgyvendintos iš vidinių resursų.

SISTEMOS VEIKIMO PRADŽIA?

➤ **2020 m. III ketv.**

TRANSPORTO PRIEMONIŲ SAVININKŲ APSKAITOS SAMPRATA

TPSAS

TRANSPORTO PRIEMONIŲ
SAVININKŲ APSKAITOS SISTEMA

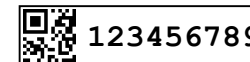
TP SAVININKAS **DEKLARUOJA**
apie įsigytą ar parduotą nuosavybę



SDK

SAVININKO
DEKLARAVIMO
KODAS

deklaravus
TP įsigijimą
suteikiamas



REGISTRACIJĄ DĖL LEIDIMO TP DALYVAVAUTI EISME GALIMA ATLIKTI DEKLARAVUS APIE TP ĮSIGIJIMĄ

KTPR

KELIŲ TRANSPORTO
PRIEMONIŲ REGISTRAS

TP VALDYTOJAS **REGISTRUOJA**
dėl leidimo TP dalyvauti eisme



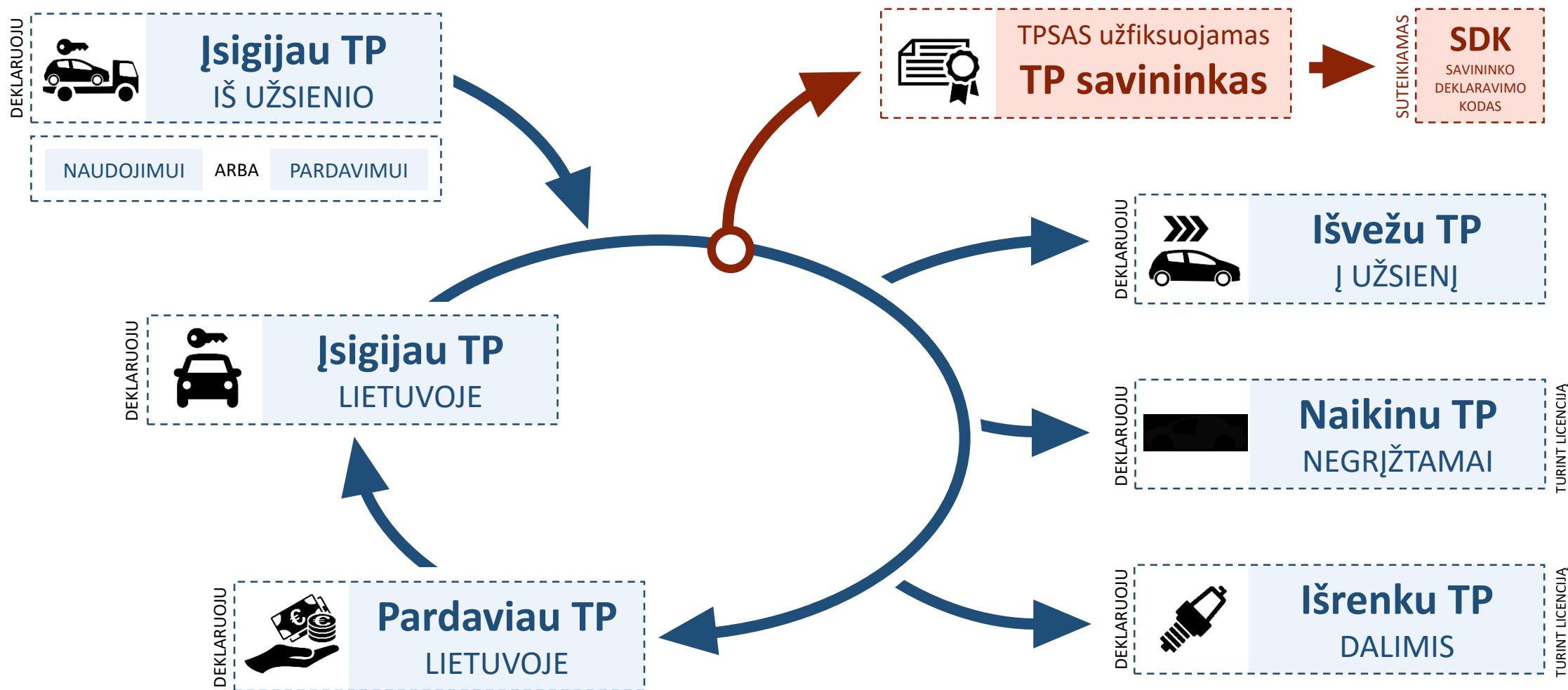
VNŽ

VALSTYBINIO
NUMERIO
ŽENKLAS

įregistravus
TP valdymą
suteikiamas



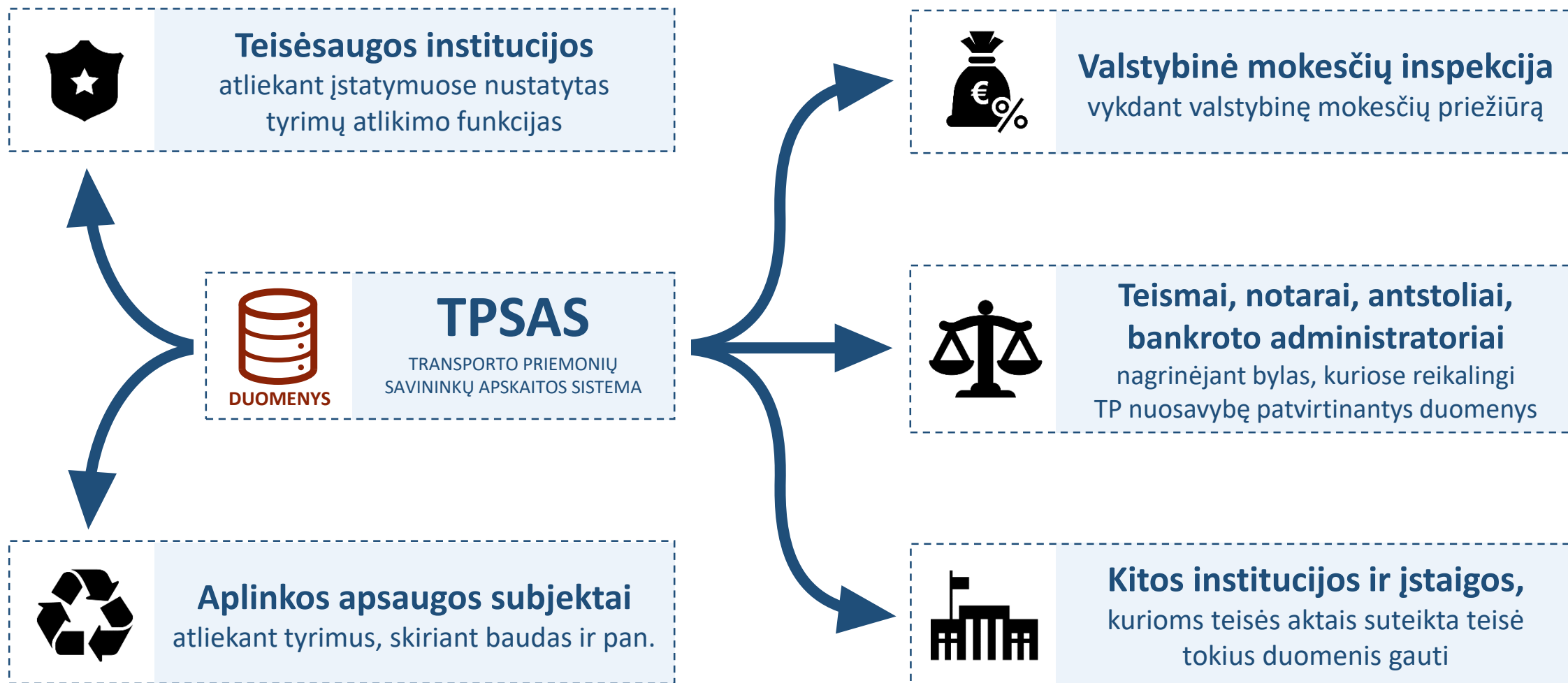
TRANSPORTO PRIEMONIŲ SAVININKŲ APSKAITOS SISTEMA



KONTROLĖS MECHANIZMAS

- Unikalus parduoti skirto automobilio deklaravimo numeris (suteiktas Transporto priemonių savininkų apskaitos sistemoje) privalomas skelbti:
 - **Pardavimo platformose-interneto skelbimuose**
 - Fiziškai pažymint parduodamą automobilį unikaliu numeriu, kai pardavimas - **automobilių pardavimo aikštelėse**
 - Pardavimo vietose (skelbimų platformos, aikštelės) vedami el. žurnalai (parduodamų automobilių unikalių numerių), reglamentuojamas el. informacijos teikimas kontrolės institucijoms

TRANSPORTO PRIEMONIŲ SAVININKŲ APSKAITOS NAUDA



SPRENDIMŲ, SKIRTŲ ŠEŠĖLINEI EKONOMIKAI TRANSPORTO PRIEMONIŲ PREKYBOS SEKTORIJE MAŽINTI, NAUDA

NAUDA PIRKĖJUI

- Patikimas teisiniu-administraciniu požiūriu pirkinys
- Galimybė realizuoti vartotojo teises po automobilio įsigijimo
- E.sutartis - patogesnė paslauga vartotojams
- Greitesnės ir lengvesnės automobilio pardavimo procedūros nerizikingų sandorių atvejais („žalias koridorius“)

NAUDA PARDAVĖJUI

- Švari ir teisinga konkurencinė aplinka sąžiningiems pardavėjams
- Aiškus atsakomybės už parduotą automobilį perėjimo momentas.



LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ



CENTRALIZUOTOS TURGAVIEČIŲ APSKAITOS INFORMACINĖS SISTEMOS SUKŪRIMO KONCEPCIJA

Šešėlinės ekonomikos mažinimas

373 967
804 029
296 731
859 317
499 808
27 076
50 935
28 331

Sta
Co



AKTUALI STATISTIKA

Valstybinės maisto ir veterinarijos (toliau – VMVT) duomenimis, šiuo metu veikia 209 stacionarios turgavietės. Maisto tvarkytojų leidimai išduoti 3501 prekiautojui. Pagal pobūdį pasiskirstę:

- prekiautojų mėsa – 831;
- prekiautojų mėsos gaminiais – 948;
- prekiautojų daržovėmis – 874;
- prekiautojų vaisiais – 848.

Prekyboje mėsos produktais **šešėlinė prekyba** institucijų vertinimu sudaro apie **40-67 proc.**

Neapskaitytos verslo pajamos sudaro apie **151 mln. eurų**, biudžetas netenka dešimčių milijonų eurų.

PRIELAIDOS ŠEŠĖLINEI EKONOMIKAI, PREKYBA MAISTO PRODUKTAIS TURGAVIETĖSE

Turgavietēse apskaitos registravimas, vykdomas **popieriniuose** žurnaluose ir suvestinėse

suvestinėse

Įrašų Nr.	Skydžių Nr.	Skaitmenis	Apibrėžimas	Išd.Nr.	Vienetas	Išd.Nr.	Kaina	Taišytas
1	2	3	4	5	6	7	8	9
11	12	13	14	15	16	17	18	19
21	22	23	24	25	26	27	28	29
31	32	33	34	35	36	37	38	39
41	42	43	44	45	46	47	48	49
51	52	53	54	55	56	57	58	59
61	62	63	64	65	66	67	68	69
71	72	73	74	75	76	77	78	79
81	82	83	84	85	86	87	88	89
91	92	93	94	95	96	97	98	99
101	102	103	104	105	106	107	108	109
111	112	113	114	115	116	117	118	119
121	122	123	124	125	126	127	128	129
131	132	133	134	135	136	137	138	139
141	142	143	144	145	146	147	148	149
151	152	153	154	155	156	157	158	159
161	162	163	164	165	166	167	168	169
171	172	173	174	175	176	177	178	179
181	182	183	184	185	186	187	188	189
191	192	193	194	195	196	197	198	199
201	202	203	204	205	206	207	208	209
211	212	213	214	215	216	217	218	219
221	222	223	224	225	226	227	228	229
231	232	233	234	235	236	237	238	239
241	242	243	244	245	246	247	248	249
251	252	253	254	255	256	257	258	259
261	262	263	264	265	266	267	268	269
271	272	273	274	275	276	277	278	279
281	282	283	284	285	286	287	288	289
291	292	293	294	295	296	297	298	299
301	302	303	304	305	306	307	308	309
311	312	313	314	315	316	317	318	319
321	322	323	324	325	326	327	328	329
331	332	333	334	335	336	337	338	339
341	342	343	344	345	346	347	348	349
351	352	353	354	355	356	357	358	359
361	362	363	364	365	366	367	368	369
371	372	373	374	375	376	377	378	379
381	382	383	384	385	386	387	388	389
391	392	393	394	395	396	397	398	399
401	402	403	404	405	406	407	408	409
411	412	413	414	415	416	417	418	419
421	422	423	424	425	426	427	428	429
431	432	433	434	435	436	437	438	439
441	442	443	444	445	446	447	448	449
451	452	453	454	455	456	457	458	459
461	462	463	464	465	466	467	468	469
471	472	473	474	475	476	477	478	479
481	482	483	484	485	486	487	488	489
491	492	493	494	495	496	497	498	499
501	502	503	504	505	506	507	508	509
511	512	513	514	515	516	517	518	519
521	522	523	524	525	526	527	528	529
531	532	533	534	535	536	537	538	539
541	542	543	544	545	546	547	548	549
551	552	553	554	555	556	557	558	559
561	562	563	564	565	566	567	568	569
571	572	573	574	575	576	577	578	579
581	582	583	584	585	586	587	588	589
591	592	593	594	595	596	597	598	599
601	602	603	604	605	606	607	608	609
611	612	613	614	615	616	617	618	619
621	622	623	624	625	626	627	628	629
631	632	633	634	635	636	637	638	639
641	642	643	644	645	646	647	648	649
651	652	653	654	655	656	657	658	659
661	662	663	664	665	666	667	668	669
671	672	673	674	675	676	677	678	679
681	682	683	684	685	686	687	688	689
691	692	693	694	695	696	697	698	699
701	702	703	704	705	706	707	708	709
711	712	713	714	715	716	717	718	719
721	722	723	724	725	726	727	728	729
731	732	733	734	735	736	737	738	739
741	742	743	744	745	746	747	748	749
751	752	753	754	755	756	757	758	759
761	762	763	764	765	766	767	768	769
771	772	773	774	775	776	777	778	779
781	782	783	784	785	786	787	788	789
791	792	793	794	795	796	797	798	799
801	802	803	804	805	806	807	808	809
811	812	813	814	815	816	817	818	819
821	822	823	824	825	826	827	828	829
831	832	833	834	835	836	837	838	839
841	842	843	844	845	846	847	848	849
851	852	853	854	855	856	857	858	859
861	862	863	864	865	866	867	868	869
871	872	873	874	875	876	877	878	879
881	882	883	884	885	886	887	888	889
891	892	893	894	895	896	897	898	899
901	902	903	904	905	906	907	908	909
911	912	913	914	915	916	917	918	919
921	922	923	924	925	926	927	928	929
931	932	933	934	935	936	937	938	939
941	942	943	944	945	946	947	948	949
951	952	953	954	955	956	957	958	959
961	962	963	964	965	966	967	968	969
971	972	973	974	975	976	977	978	979
981	982	983	984	985	986	987	988	989
991	992	993	994	995	996	997	998	999
1001	1002	1003	1004	1005	1006	1007	1008	1009
1011	1012	1013	1014	1015	1016	1017	1018	1019
1021	1022	1023	1024	1025	1026	1027	1028	1029
1031	1032	1033	1034	1035	1036	1037	1038	1039
1041	1042	1043	1044	1045	1046	1047	1048	1049
1051	1052	1053	1054	1055	1056	1057	1058	1059
1061	1062	1063	1064	1065	1066	1067	1068	1069
1071	1072	1073	1074	1075	1076	1077	1078	1079
1081	1082	1083	1084	1085	1086	1087	1088	1089
1091	1092	1093	1094	1095	1096	1097	1098	1099
1101	1102	1103	1104	1105	1106	1107	1108	1109
1111	1112	1113	1114	1115	1116	1117	1118	1119
1121	1122	1123	1124	1125	1126	1127	1128	1129
1131	1132	1133	1134	1135	1136	1137	1138	1139
1141	1142	1143	1144	1145	1146	1147	1148	1149
1151	1152	1153	1154	1155	1156	1157	1158	1159
1161	1162	1163	1164	1165	1166	1167	1168	1169
1171	1172	1173	1174	1175	1176	1177	1178	1179
1181	1182	1183	1184	1185	1186	1187	1188	1189
1191	1192	1193	1194	1195	1196	1197	1198	1199
1201	1202	1203	1204	1205	1206	1207	1208	1209
1211	1212	1213	1214	1215	1216	1217	1218	1219
1221	1222	1223	1224	1225	1226	1227	1228	1229
1231	1232	1233	1234	1235	1236	1237	1238	1239
1241	1242	1243	1244	1245	1246	1247	1248	1249
1251	1252	1253	1254	1255	1256	1257	1258	1259
1261	1262	1263	1264	1265	1266	1267	1268	1269
1271	1272	1273	1274	1275	1276	1277	1278	1279
1281	1282	1283	1284	1285	1286	1287	1288	1289
1291	1292	1293	1294	1295	1296	1297	1298	1299
1301	1302	1303	1304	1305	1306	1307	1308	1309
1311	1312	1313	1314	1315	1316	1317	1318	1319
1321	1322	1323	1324	1325	1326	1327	1328	1329
1331	1332	1333	1334	1335	1336	1337	1338	1339
1341	1342	1343	1344	1345	1346	1347	1348	1349
1351	1352	1353	1354	1355	1356	1357	1358	1359
1361	1362	1363	1364	1365	1366	1367	1368	1369
1371	1372	1373	1374	1375	1376	1377	1378	1379
1381	1382	1383	1384	1385	1386	1387	1388	1389
1391	1392	1393	1394	1395	1396	1397	1398	1399
1401	1402	1403	1404	1405	1406	1407	1408	1409
1411	1412	1413	1414	1415	1416	1417	1418	1419
1421	1422	1423	1424	1425	1426	1427	1428	1429
1431	1432	1433	1434	1435	1436	1437	1438	1439
1441	1442	1443	1444	1445	1446	1447	1448	1449
1451	1452	1453	1454	1455	1456	1457	1458	1459
1461	1462	1463	1464	1465	1466	1467	1468	1469
1471	1472	1473	1474	1475	1476	1477	1478	1479
1481	1482	1483	1484	1485	1486	1487	1488	1489
1491	1492	1493	1494	1495	1496	1497	1498	1499
1501	1502	1503	1504	1505	1506	1507	1508	1509
1511	1512	1513	1514	1515	1516	1517	1518	1519
1521	1522	1523	1524	1525	1526	1527	1528	1529
1531	1532	1533	1534	1535	1536	1537	1538	1539
1541	1542	1543	1544	1545	1546	1547	1548	1549
1551	1552	1553	1554	1555	1556	1557		

Turgavietės prekiautojas **iki kiekvieno mėnesio 5 d. (kartą per mėnesį)** pateikia turgavietės atsakingam asmeniui užpildytą suvestinę.

Galiojančios išimty, įtvirtintos teisės aktais.



TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

- Čekijos geroji praktika ir planai, kovojant su šešėline ekonomika, pristatyti OECD ataskaitoje.



- Čekijos Respublikoje 2016 metais, priimtas įstatymas, reglamentuojantis pardavimų registravimą.
- Įstatymo nuostatos taikomos visoms sritims, neišskiriant atskirų ūkio sektorių (tame tarpe prekyba turgavietėse) ir visiems subjektams (fiziniams ir juridiniams asmenims).

ACT
of 16 March 2016
on Registration of Sales No. 112/2016 Coll.

The Parliament has enacted this Act of the Czech Republic

PART ONE
INTRODUCTORY PROVISIONS

Section 1
Subject Matter

This Act governs the rights, obligations and procedures applicable to the registration of sales and procedures related thereto.

TARPTAUTINĖ PRAKTIKA

- Įstatyme ir kituose teisės aktuose, aiškiai apibrėžti ūkio subjektai, privalantys elektroniniu būdu registruoti pardavimus.

1.2 Subjects of Registration

The definition of subjects required to register sales is heavily based on Act no. 586/1992 on Income Taxes (hereafter referred to as the "Income Tax Act"). Registration is compulsory for all taxpayers of personal and corporate income tax. Taxpayers of personal income tax are natural persons: those who reside in the Czech Republic (with a permanent address or with a permanent residence permit) as well as tax non-residents. Likewise, taxpayers of corporate income tax are legal subjects (and other subjects as defined by law, e.g. trust funds), regardless of their residence or the residence of their management.

It is noteworthy that the Act did not impose the obligation to register sales on all the subjects at the same time; on the contrary, there are four stages. The first stage (starting on 1 December 2016) made Registration compulsory for entrepreneurs dealing with accommodation and food service activities. The second stage (starting on 1 March 2017) included wholesale and retail trade. The third stage (planned to become effective from 1 March 2018) should involve all subjects excluding those

1.4 Registration Methods

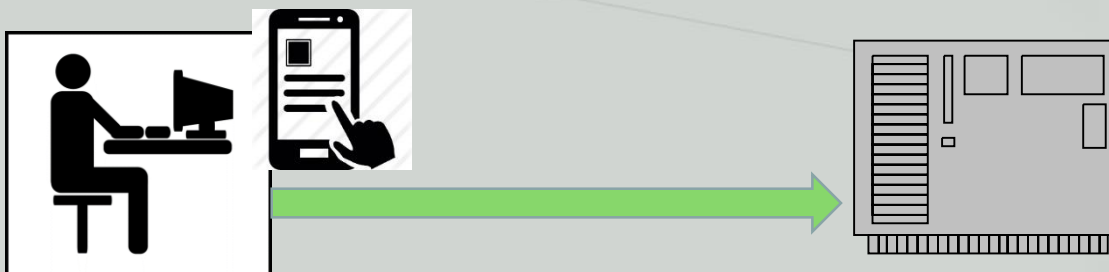
The most common method is the 'standard regime' described in detail above. Under this regime, a taxable subject sends payment details electronically to the Financial

SIŪLOMI SPRENDIMAI IR TIKĖTINI REZULTATAI



- operatyviai, elektroniniu būdu surinkti iš visų turgaviečių duomenys, kaupiami vienoje centrinėje duomenų bazėje;
- sumažintos turgaviečių prekeivių galimai neteikiamų duomenų apimtys;
- integracinių sąsajų pagalba, užtikrinti operatyvūs (**realiu laiku**) institucinių duomenų mainai;
- sukauptų duomenų pagrindu, sudarytos galimybės (**realiu laiku**) kontroliuojančioms ir teisėsaugos institucijoms atlikti rizikos vertinimus ir planuoti kontrolinius veiksmus.

SIŪLOMA NUSTATYTI GRIEŽTUS DUOMENŲ ĮVEDIMO Į CTAIS TERMINUS IR PASKIRSTYTI ATSAKOMYBES



- turgavietės prekiautojai **dienos pradžioje** registruojasi prekybos veiklai tą dieną;
- turgavietės prekiautojai **iki prekybos pradžios**
 - suveda į CTAIS **pristatytų prekybai skirtų maisto produktų** lydimuosiuose dokumentuose nurodytus **duomenis**:
 - Turgavietėje tam pritaikytoje kompiuterizuotoje darbo vietoje;
 - Per mobilią aplikaciją.

Alternatyva: pateikia atsakingam turgavietės asmeniui pristatytų maisto produktų lydimuosius dokumentus, kurių **duomenis už prekiautoją suveda turgavietės atsakingas asmuo**

- turgavietės prekiautojai **pasibaigus darbo dienai**
 - **Suveda** informaciją apie tą dieną parduotus maisto produktų kiekius ir gautas pajamas.

Alternatyva: atsakingam turgavietės asmeniui pateikia informaciją apie tą dieną parduotus maisto produktų kiekius ir gautas pajamas, o šiuos **duomenis už prekiautoją į sistemą suveda turgavietės atsakingas asmuo, ne vėliau kaip iki kitos dienos prekybos pradžios.**



CTAIS FORMALIZAVIMAS IR ĮGYVENDINIMO TERMINAI



CTAIS ĮGYVENDINIMO KAŠTAI IR ATSIPERKAMUMAS

NAUDOS POTENCIALAS

- Prekyboje mėsos produktais šešėlinė prekyba institucijų vertinimais sudaro apie 40-67 proc.
- Neapskaitytos verslo pajamos sudaro apie 151 mln. eurų, biudžetas netenka dešimčių milijonų eurų.
- CTAIS kaštai atsipirktų per pirmus eksploatacijos metus.
- Administracinė našta verslui sumažės 445 tūkst. eurų.

KAŠTAI

Potencialūs kaštai

- CTAIS sukūrimui, įdiegimui ir integracijai su veikiančiomis informacinėmis sistemomis apie **500 tūkst.* eurų.**
- metiniam CTAIS palaikymui apie **100 tūkst. eurų.**
- CTAIS naudotojų mokymui apie **20 tūkst. eurų.**

*Labai preliminarūs skaičiavimai

Svarstyтина

Turgaviečių skaitmenizavimo kaštų dalinis/pilnas dengimas sistemos paleidimo pradžioje fondų lėšomis.

- **Nauda pirkėjui**

- Žinoma produkto kilmė;
- Galimybė realizuoti vartotojo teises.



- **Nauda verslui**

- Vienodos konkurencijos sąlygos;
- Mažesnė administracinė našta:
 - 1 žurnalo forma;
 - dalinis automatinis žurnalo užpildymas;
 - nereikia saugoti popierinių žurnalų.



- **Nauda valstybei**

- Kontroluojančios ir teisėsaugos institucijos operatyviau galės atlikti rizikos vertinimus ir planuoti kontrolinius veiksmus;
- mažesnės neteikiamų duomenų apimtys, stipresnė turgaviečių prekeivių atsakomybė;
- Sumažės mokesčių slėpimas, padidės biudžeto pajamos.
- Gerės maisto produktų kilmės atsekamumas, sauga.



TEISINĖ BAZĖ

- LRV protokolinis sprendimas, kuriuo būtų pavedama ŽŪM kurti CTAIS.

Keistini teisės aktai:

- ŽŪM 2009 m. gegužės 15 d. įsakymas Nr. 3D-355 „Dėl Prekyviečių, prekiaujančių žemės ūkio ir maisto produktais, darbo taisyklių patvirtinimo“.

Teisės aktų keitimas ir priėmimas bus vykdomas, konsultacijų ir viešojo derinimo keliu.





SOCIALINIŲ PARTNERIŲ NUOMONĖ





PERSPEKTYVOS ANTRAM ETAPUI



- CTAIS pritaikymas **kitoms maisto produktų grupėms**;
- CTAIS funkcionalumas pritaikomas apimant **laikinąsias prekyvietes**;
- **eCMR** (el. važtaraščio) **informacijos įkėlimas** į sistemą.



LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ

ENTP įvežimo iš trečiųjų šalių kontrolės stiprinimas

GPAIS



Gamintojas ir importuotojas (GI) turi deklaruoti apie patiektą rinkai (pardavimas) transporto priemonę



Efektyvesnė kontrolė

TPSAS



Transporto priemonės savininkas turi deklaruoti apie įsigytą ar parduotą transporto priemonę

Kokia problema?

- GI nesiregistruoja GI registre ir nevykdo GI pareigų – nefinansuoja atliekų tvarkymo
- Iš trečiųjų šalių realiai įvežamos ne transporto priemonės, bet ENTP – t.y. atliekos, bet nėra apskaitomos ir tvarkomos kaip atliekos, vykdoma nelegali prekyba dalimis

Kaip bus sprendžiama?

- GPAIS ir TPSAS apsikeičiant duomenimis bus vykdoma efektyvesnė kontrolė
- **Atliekų tvarkymo įstatyme** nustatyti kriterijus, kada transporto priemonės gali būti pripažįstamos atliekomis





LIETUVOS
RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖ